

SELETUSKIRI

1. ÜLDOSA

Antud tegevuskavas käsitletakse Võru kesklinnas Kreutzwaldi tänaval asuva varaklassitsistliku eluhoone katust ja fassaade. Hoone on ajalooliselt väga väärtuslik ja selle restaureerimine lähiajal hädavajalik.

Tegevuskava koostamisel on kasutatud inventariseerimisjooniseid aastatest 1949 ja 1972 ning ajaloolisi fotosid 20. sajandi I poolest.

2. OLEMASOLEVA OLUKORRA KIRJELDUS

Hoone on halvas seisus, kohati avariiline. Hoonel on amortiseerunud eterniitkatuse ja hilisemad korstnad. Hoone katusekandmikul esineb kahte tüüpi kahjustusi – ulatuslikud seenkahjustused leketest läbi katusekatete ja inimtekkelised kahjustused toolvärgiposti eemaldamise ja pennide läbisaagimisega, (läbisaetud pennid on hiljem asendatud uutega). Katusekandmik on deformeerunud ning on paiguti avariieelses seisundis.

Vabaduse tänava poolsel küljel on seenkahjustunud kandekonstruktsioone käepäraste vahenditega kindlustatud – sarikate külgedele on paigaldatud lisaprussid ning avariiohus olevad laetalad on alla varisemise vältimiseks riputustala külge poltidega kinnitatud. Tõenäoliselt võivad olla kahjustunud ka palkseina ülemised palgikorrad.

Seintel on osa laudist kahjustunud, osa hilisemal ajal välja vahetatud. Vundament on välja vajunud, alumised palgiredad pehkinud. Pinnas on tõusnud liiga kõrgele ja seinad alumised osad niiskunud (foto 11).

Hoovipoolne katusealune on välja vajunud. Katusealuse puitpostid on hilisemad. Varasemate postide tappide kohad on vanal talal näha. Uute liiga väikese ristlõikega postide vahel on täiesti sobimatu piire.

Säilinud on ajaloolisi aknaid mitmest ajajärgust (vt. akende restaureerimise tabel). Välisustest on säilinud hoovipoolne algne barokne profiillaudisega uks koos metalldetailidega (vt. välisuste spetsifikatsioon ja foto 8).

Vabaduse tänava poolsel küljel on säilinud veel suurem osa hammaskarniisist ja ühes nurgas veel osaliselt nurgarustikat ning akende piirdeliistud.

3. TÖÖS KASUTATAVAD MATEJALID JA METOODIKAD

- Katusekatte materjal

Katus on ette nähtud S-kivi katusena, kasutades punast savikivi.

- Korstnapitsid

Korstnapitsid laduda uuesti kasutades keraamilisi telliseid. Korstnapitsid krohvida vähese tsemendisisaldusega lubikrohviga.

- Vihmaveesüsteem

Vihmaveesüsteem on ette nähtud tsingitud plekist, ümara profiiliga rennide ja torudega.

- Palkseinad, katuse- ja vahelaekonstruktsioonid

Puitdetailide restaureerimisel on põhiliseks meetodiks proteesimine – ajaloolist konstruktsiooni asendada minimaalselt ja järgida olemasolevaid ristlõikeid.

Tegelik puidukahjustuse ulatus ja kandekonstruktsioonide seisukord selgitada restaureerimistöode käigus. Kahjustustega konstruktsioonidetailid proteesida, oluliste kahjustustega detailid asendada tervikuna, väiksemate kohtkahjustuste korral kasutada plommimist. Proteesimisel eemaldada kahjustatud puit vähemalt 25 cm varutsooniga alates kahjustuskolde lõppemisest.

Kasutada õhukuiva (niiskusesisaldus max kuni 20%) kahjustusteta okaspuitu.

Tappühenduste ehk jätkude valmistamisel järgida ajaloolise teostuse kvaliteeti, ühendused valmistada täpselt, lõtkudeta.

- Seinalaudis ja fassaadidetailid

Seinalaudis tuleb ettevaatlikult eemaldada, restaureerida ja tagasi seinale paigaldada kasutades sepanaelu. Kitsam laudis asendada algupärase eeskujul laia profileerimata poolpunnlaudisega. Laudis ja fassaadidetailid värvida traditsioonilise linaõlivärviga linaõlikrundil.

- Välimised avatäited

Aknaraamid kittida linaõlikitiga, aknad ja välisuksed värvida traditsioonilise linaõlivärviga linaõlikrundil.

4. KAVANDATAVAD TÖÖD

1. Vundamendi ja alumiste palgiridade taastamine

Töid tuleb alustada sokli korda tegemisest ja alumiste palgiridade taastamisest (vt. joonis EK-4).

2. Katusekonstruktsiooni restaureerimine ja katusekatte vahetus. Hoovipoolse varikatte ja panipaikade taastamine

Katusekandmiku parandused ja täiendused on toodud joonistel EK-1...EK-3. Olemasolev eterniitplaatidest katusekate ja sellealune roovitus eemaldatakse ja utiliseeritakse.

- Kahjustunud kandekonstruktsiooniosad – sarikad, laetalad, pennid, toolvärk, kandvad välis- ja siseseinad – restaureeritakse proteesimise-, plommimise- või asendusmeetodiga. Tööde läbiviimisel tagada konstruktsioonide toestamine.
- Vajunud laetalad tõsta võimalusel tasapinda, riputustala ei pea eemaldama.
- Räästatsoonides kontrollida kõikidel sarikatel sarika ja laetala ühendussõlme seisukorda, kahjustunud sõlmed restaureerida. Väiksemate laetalaotsade kahjustuse korral – keeltapi toetuspinna kahjustus – on lubatud tõmbejõudude vastuvõtmiseks kasutada M14 keermelattidest pinguteid.
- Laetalade proteesimisel kasutada ajaloolist hambaga kaldlukku või vertikaalse asetusega hambaga rööplukku. Sarikate proteesimisel kasutada kaldlukku või vertikaalset rööplukku. Proteesjätkude lahendused on antud joonisel EK-3 Proteesjätkud.
- Sisehoovipoolsel küljel tagasi paigaldada puuduolev toolvärgipost koos kaldtoega, toolvärgi ülemine vöö suruda enne posti paigaldust sirgeks.
- Sarikate tipusõlmed kõik üle kontrollida, vajadusel pehastunud detailid proteesida või plommida.
- Sarikate proteesimisel teostada sarikate rihtimine.
- Läbi lõigatud pennidega sarikapaaridel üle kontrollida penni ja sarika ühendussõlmede tehniline seisukord, vajadusel liidet tugevdada läbiva M14 poltühendusega.
- Paigaldada aluskate koos distantliistuga.
- Paigaldada uus roovitus 50x100 mm prussidest, esimese alustusroovi kõrgus ca 65 mm. Iga roov kinnitada sarika külge 2 naelaga 3.7(4.1)x120 mm, roovitus rihtida. Roovituse samm vastavalt katusekivile, roovituse paigaldamisel jälgida, et kogu katusel oleksid kivid paigaldatud täiskividena – harjatsoonis ei või olla lõigatud kivirida.
- Paigaldada vihmaveerennide konksud.
- Paigaldada katusekivi koos harja- ja äärekividega. NB! Monieri katusekivide tootjal ei ole tootevalikus enam topeltlainega reakivi, millega oli võimalik katusetahu mõlemad servad lõpetada ühesuguselt, vt. ka joonis AE-3 Sõlm 4.
- Varikattele paigaldatakse uued postid vastavalt algsetele postide asukohtadele. Vana tala säilitatakse. Panipaigad taastatakse vastavalt algsetele mõõtudele.

3. Fassaadide restaureerimine

- Fassaadidel võetakse lahti laudis. Algne sepanaeltega kinnitatud laudis kahjustamata osas tuleb võtta väga ettevaatlikult lahti, et see pärast tagasi paigaldada. Erilise ettevaatusega võtta lahti dekoorielemendid.
- Lisatakse soojustuseks tselluvill märgpaigaldusega ja tuuletõkkekangas.
- Paigaldatakse juhtliistud paksusega 2 cm ja voodrilaud. Uus laudis valida algse laudisega sama laiusega. Laudis nihkub väljapoole. Selle tõttu pannakse tala külge pikemad klotsid, mille külge kinnitatakse karniisidetailid (vt. joonis AE-3 Sõlm 2). Akende juures pannakse väike vaheklots (vt. joonis AE-1 Fragment 1).
- Kõik fassaadi dekoratiivsed detailid (hammaskarniis, akna piirdeliistud ja nurgarustika) tulevad restaureerida, kahjustatud osad proteesida. Puuduvad fassaadidetailid taastada (vt. joonised AE-5 ja AE-6).

4. Avatäidete restaureerimine

- Restaureeritakse mitmest ajastust pärit avatäited koos metalldetailidega (vt. joonised AET-1...AET-13). Avatäidete restaureerimine ja uute valmistamine käib paralleelselt teiste töödega.
- Välisustest pöörata erilist tähelepanu sisehoovi pool olevale algsele baroksele uksele (foto 8). Teised välisüksed tulevad uued. Kreutzwaldi tänava poolne uks (joonised AET-12 ja AET-13) on projekteeritud ajaloolise foto järgi (vt. ajalooline foto aastast 1922), panipaikade ukсед (joonis AET-14) ajalooliste analoogide järgi.
- Suur osa aknaid on ette nähtud restaureerida. Sisemistele akendele paigaldatakse pakett. Uued aknad on ette nähtud teha säilinud akende järgi. Aknad vt. joonised AET-1..AET-8.

5. Välistrepi ehitamine

Välistrepp valatakse betoonist ja kaetakse halli graniidipuruga pesubetonplaatidega (vt. joonis AE-1).

6. Katusealusele terrassile piirde lisamine

Katusealusele paigaldatakse uus saelaudadest piire ajalooliste analoogide alusel (vt. joonis AE-4).

7. Korstnad

Korstnad laduda harjakorstnatena. Keskmise korsten on ette nähtud laiem, jääb mantelkorstna kehandi kohale. Korstnate mõõdud täpsustuvad ehituskäigus kui on teada vajalik lõõride arv.